

ZONDAG 13.

Verklaring van de Goddelijke natuur van Jezus Christus.

Na in de twee vorige Zondagsafdelingen inzake de namen van de Middelaar onderwezen te zijn, moeten wij Hem nog nader en vooral in Zijn persoon leren kennen. Deze persoon bestaat uit twee naturen, een Goddelijke en menselijke. De Goddelijke natuur van de Zaligmaker wordt in de Geloofsartikelen tot uitdrukking gebracht, wanneer Hij „Gods eniggeboren Zoon, onze Heere” genoemd wordt. De menselijke, wanneer erbij gevoegd wordt, dat Hij „ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria.” Deze beide Artikelen worden nu in de twee volgende Zondagsafdelingen ordelijk verklaard. Het eerste Artikel in deze, en het tweede in de volgende Zondagsafdeling. In deze Zondag worden betreffende de persoon van onze Zaligmaker Jezus Christus twee zaken verklaard, n.l. waarom Hij genoemd wordt 1. „Gods eniggeboren Zoon”, Vraag 33; 2. „onze Heere”, Vraag 34.

Vraag 33: Waarom wordt Hij Gods eniggeboren Zoon genoemd, zo wij toch ook Gods kinderen zijn?

Antwoord: Daarom dat Christus alléén de eeuwige, natuurlijke Zoon van God is^{a)}, maar wij zijn om Zijntwil uit genade tot kinderen Gods aangenomen b).

1. Johs. 1 : 14 en 18, Hebr. 1 : 1-3, Joh. 3 : 16, 1 Joh. 4 : 9.
2. Rom. 8 : 15-17, Ef. 1 : 5v., Joh. 1 : 12; 20 : 17, 1 Joh. 1 : 3; 3 : 1v.

Verklaring van Vraag 33.

Hier moet het Artikel van de Godheid des Zoons verklaard worden, van Wie in de Geloofsartikelen gezegd wordt: „Ik geloof in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon.”

Daar wordt gevraagd, *waarom Christus Gods eniggeboren Zoon genoemd wordt, aangezien ook wij zonen of kinderen van God zijn.*

Deze Vraag schijnt de volgende tegenwerping te bevatten: „Hij die de Eniggeborene is, heeft geen enkele broeder. Christus heeft wel broeders, want wij zijn ook kinderen van God. Hoe kan Christus dan de Eniggeborene zijn?”

De Catechismus antwoordt hierop, door een onderscheid te maken tussen het kindschap van Christus en dat van ons. Want Christus is op een andere wijze de Zoon van God, dan wij kinderen van God zijn. Christus is de eniggeboren, natuurlijke, eigen en eerstgeboren Zoon van God, mede-eeuwig gelijk de Vader. Maar wij zijn om Zijntwil uit genade door de Vader tot kinderen aangenomen.

Lansbergen. Er worden twee dingen gevraagd. Eerst: Waarom Christus de eniggeboren Zoon Gods genoemd wordt. Daarna: Waarom Hij „eniggeboren” genoemd wordt, aangezien de Schrift ook ons kinderen Gods noemt. Op deze twee vragen wordt oordeelkundig geantwoord.

Ten eerste: Christus wordt de eniggeboren Zoon van God genoemd, „omdat Hij alleen de eeuwige natuurlijke Zoon van God is”.

Hij is de *Zoon van God*, omdat Hij van de Vader gegeneerd is, Joh. 1 : 14: „Wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, ene heerlijkheid als des Eniggeborenen van den Vader.”

Eniggeboren.

Want Hij alleen is geboren van het Wezen des Vaders, zonder broeders te hebben naar Zijn Godheid, Joh. 1 : 18: „De eniggeboren Zoon, Die in den schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.” In Hebr. 1 : 3 wordt Hij genoemd „het Afschijnsel Zijner heerlijkheid en het uitgedrukte Beeld Zijner zelfstandigheid”, enz. Vgl. Ps. 2 : 7, Hand. 4 : 25v. en Hebr. 1 : 5.

Copius. Hoe nu God de Vader Zijn Zoon van eeuwigheid af, uit Zijn natuur en Wezen gegeneerd heeft, zodat de Vader in de Zoon, en de Zoon in de Vader blijft, en niet van Hem afgezonderd en gescheiden wordt - zoals de ene mens de ander baart -: dat is voor alle Engelen en mensen onbegrijpelijk, en in Gods Woord nergens uitdrukkelijk geopenbaard.

Spintlerus. Volgens de kerkvader *Ambrosius* is het onmogelijk, om de verborgenheid dezer geboorte te weten. „Alle verstand schiet daarbij te kort; en niet alleen mijn mond, maar ook die van alle Engelen verstommen daarvoor, enz. Daarom: houdt de mond, want het betaamt ons niet de hemelse verborgenheden te onderzoeken! Ons is geoorloofd te weten, dát de Zoon geboren is; maar te doorgronden, hóe Hij geboren is, betaamt ons niet te weten”.

Natuurlijke.

Want Hij is van de Vader gegeneerd door mededeling van de Goddelijke natuur of Goddelijk wezen, door een onuitsprekelijke generatie of omdat Hij van nature Gods Zoon is, waarachtig God en één met de Vader naar Zijn Godheid, Joh. 5 : 26: „Want gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelve, alzo heeft Hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelve.” Naar Zijn mensheid wordt Hij niet de natuurlijke Zoon van God genoemd. Want naar de mensheid is Hij niet gegeneerd van het wezen des Vaders, maar is Hij een Zoon door genade; echter niet door (middel van) een genadige aanneming, zoals wij; maar door de genade der schepping, zoals de Engelen en Adam vóór de val; ja, ook door de genade der wonderbaarlijke ontvangenis van de Heilige Geest en der vereniging met het Woord. Want Hij is niet een Zoon geworden, zonder te voren Zoon te zijn geweest, zoals wij. Maar toen Hij begon te zijn, begon Hij meteen tegelijk Zoon te zijn.

Eigen. Want Hij is als Zoon geboren, en niet aangenomen, Rom. 8 : 32: „Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven.”

Eerstgeboren.

1. Naar Zijn Godheid, wat betreft de tijd en waardigheid. Want Hij is van de Vader van eeuwigheid geboren; en om Zijntwil worden alle anderen tot kinderen aangenomen.

2. Naar Zijn mensheid alleen wat betreft de waardigheid, en dat: om de wonderlijke en zonderlinge wijze van geboorte, en om de uitnemendheid der gaven. Want het recht der eerstgeboorte bestond hierin, dat men twee delen van 's vaders erfenis ontving, terwijl de andere broers ieder maar één deel ontvingen. De oorzaak van dit recht was het ambt, dat de eerstgeborene vervullen moest. Want hij was priester en heer over het hele huisgezin, die over zijn broeders gesteld was, en daarom tot voorbeeld van de Messias diende.

Mede-eeuwig gelijk de Vader. Immers is Hij van eeuwigheid van de Vader geboren. Want de Vader is nooit zonder de Zoon geweest, Joh. 1 : 1: „In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God.”

(Lansbergen). En bij de profeet Salomo spreekt de Wijsheid als volgt, Spr. 8 : 22v.: „De HEERE bezat Mij in het beginsel Zijns wegs, vóór zijn werken, van toen aan. Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest; van den aanvang, van de oudheden der aarde aan.” Deze Wijsheid is Gods Zoon Zelf, zoals de Apostel getuigt in 1 Kor. 1 : 30. In Jes. 9 : 5 heet Hij „Vader der eeuwigheid”, d.w.z. Die Zelf eeuwig en een Auteur van alle eeuwigheid is; Micha 5 : 1: „Wiens uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid.” En Christus zegt van Zichzelf, Joh. 17 : 5: „En nu verheerlijk Mij, Gij Vader, bij Uzelven met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was.” Paulus zegt in Ef. 1 : 4: „Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem vóór de grondlegging der wereld”; en in Hebr. 7 : 3 en 17 wordt Hij genoemd, „een Priester in eeuwigheid, noch beginsel der dagen, noch einde des levens hebbende.”

(Op deze dingen komen we nog nader terug, wanneer inzonderheid gehandeld wordt over de *Godheid des Zoons*).

Ten tweede: Wij worden kinderen Gods genoemd, omdat „wij om Christus' wil uit genade tot kinderen zijn aangenomen.” De genade houdt niet alleen de aanneming tot kinderen, maar ook andere weldaden in. Want Gods kinderen zijn door drieërlei genade kinderen.

a. Door de genade der schepping;

b. door die van de ontvangenis uit de Heilige Geest, en van de vereniging met het Woord; en

c. door de aanneming tot kinderen.

Door de genade der schepping zijn kinderen Gods: de Engelen, en ook de mens, toen hij nog niet gevallen was. Door de genade der ontvangenis en vereniging is Christus, naar Zijn mensheid, een Kind of Zoon van God. Door de genade der aanneming tot kinderen is Adam na de val, en zijn alle wedergeboren en uitverkoren mensen kinderen Gods.

Aanneming tot kinderen is volgens de rechtsgeleerden een wettelijke handeling, krachtens welke iemand een zoon of kind wordt, die het niet is.

(Bastingius. Deze aanneming tot kinderen, die onder de mensen plaatsvindt, en volgens de Wet bestaat, is geen ijdele titel, maar een aanneming van het kind van een ander tot zijn eigen kind, en geeft zulke aangenomen kinderen niet slechts de naam, maar ook het recht der kinderen; zodat door zulk een aanneming een vreemd kind, dat aangenomen wordt, alle kinderrechten meegedeeld en toegeëigend worden, alsof het een eigen geboren kind was).

Wij zijn dank zij' Gods eeuwige en genadige verkiezing in plaats van Zijn vijanden Zijn kinderen geworden, door en om Christus, Gal. 4 : 4-7: „God heeft Zijn Zoon uitgezonden, opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden. En overmits gij kinderen zijt, zo heeft God den Geest Zijns Zoons uitgezonden in uw harten, Die roept: Abba, Vader. Zo dan, gij zijt niet meer een dienstknecht, maar een zoon; en indien gij een zoon zijt, zo zijt gij ook een erfgenaam Gods door Christus”, en Ef. 1 : 4-6: „Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem vóór de grondlegging der wereld ; Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen door Jezus Christus in Zichzelf, naar het welbehagen van Zijnen wil, tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde.” Zo zijn wij dan kinderen Gods en broeders van Christus door de genade der

aanneming.

Onze broederschap met Christus bestaat in deze vier dingen:

1. In de gelijkheid der menselijke natuur. Want Hij is een Mens van hetzelfde wezen als wij, ons in alles gelijk, uitgenomen de zonde.
2. In Zijn broederlijke liefde jegens ons.
3. In de gelijkvormigheid met Hem, welke gelegen is in de volkomen gerechtigheid en gelukzaligheid.
4. In de volmaking der weldaden. Want deze gelijkvormigheid wordt hier en nu begonnen, maar in het toekomstige leven zal ze volmaakt worden.

Van deze leer geeft *Fulgentius* een zeer schone uitspraak, Lib. 3 ad Monimum. Hoewel, zegt hij, Christus een Zoon genoemd wordt, en wij ook zonen heten; en Hij God, en wij ook goden genoemd worden; Hij geboren, en ook wij geboren zijn .., toch is er een groot onderscheid in de zaak, al klinken de namen eender. Want wanneer Hij God, Zoon, en eniggeboren genoemd wordt, dan is Hij dat van nature. Want Hij is van de natuur des Vaders geboren. Maar als wij goden, zonen en geboren zijn, zijn wij dat niet van nature, maar uit genade. Want als wij het van nature niet hadden, om dit te kunnen zijn, zo is het ons uit genade gegeven, dat wij dit geworden zijn.

Uit dit alles is nu duidelijk, wat men dient te antwoorden op deze en dergelijke tegenwerpingen.

Tegenwerping 1. Wie broeders heeft, is niet eniggeboren. Christus heeft broeders, dus is Hij niet eniggeboren.

Antwoord. Wie broeders heeft van dezelfde natuur en generatie, is niet eniggeboren. Christus heeft wel broeders, maar niet van dezelfde natuur en generatie (= voortbrenging), d.w.z. niet geboren uit het Wezen des Vaders, maar alleen door de Vader uit genade aangenomen.

Tegenwerping 2. Christus wordt de eniggeboren Zoon genoemd, niet omdat Hij van eeuwigheid uit de Vader geboren is, maar omdat Hij naar Zijn mensheid geboren is, op een geheel andere manier dan alle andere mensen. Want Hij, is ontvangen van de Heilige Geest en geboren uit een maagd. Want wie op een heel andere wijze geboren wordt dan andere kinderen, die wordt in dat opzicht „eniggeboren” genoemd.

Antwoord. Dit is totaal onwaar, en de bijgevoegde reden waarop het gegrond is, is slechts waar van een geheel verschillende geboorte, d.w.z. van iemand die niet slechts op een andere wijze, maar ook van een andere natuur geboren wordt. De geboorte van Christus naar Zijn mensheid verschilt niet geheel en al van de onze. Hoewel Hij op een andere manier geboren is, is Hij toch uit dezelfde natuur geboren als wij. Want Hij is een waarachtig Mens, van dezelfde natuur als wij. Alleen is Hij daarin onderscheiden, dat Hij wonderbaar ontvangen, en uit een maagd geboren is. Dus is het onwaar, dat Hij vanwege deze geboorte „eniggeboren” genoemd wordt. Want naar deze geboorte heeft Hij ook broeders van dezelfde geboorte en natuur, Hebr. 2 : 11 en 14. Maar naar Zijn Godheid heeft Hij geen broeders, maar is Hij alleen des Vaders natuurlijke Zoon, van één en hetzelfde Goddelijke Wezen, Joh. 5 : 26; Kol. 2 : 9. Daarom noemt de Schrift Hem nadrukkelijk de Eniggeborene van de Vader, niet van de moeder, Joh. 1 : 14. En ten slotte ziet het woord „Eniggeborene” niet zozeer op een zonderlinge wijze van ontvangen of geboorte, als wel op de natuurlijke geboorte uit de Vader, en wil zoveel zeggen als: Die alléén geboren is, en niet: Die op een zonderlinge wijze geboren is.

Tegenwerping 3. Wie een zoon is, is óf een natuurlijke óf een aangenomen zoon. Christus is naar Zijn mensheid geen natuurlijke Zoon van God. Dus is Hij een aangenomen Zoon.

Antwoord. Iemand kan ook wel een Zoon zijn, die noch een natuurlijke, noch een aangenomen Zoon is, te weten: door de genade, niet der aanneming, krachtens welke wij zonen Gods zijn, maar der schepping, ontvangenis en vereniging, zoals Christus een Zoon van God is naar Zijn mensheid. Want, zoals gezegd, bevat de genade niet alleen de aanneming tot kinderen, maar ook andere weldaden, zoals de schepping, enz.

Wie een zoon is, is dat óf van nature óf door genade. Een Zoon *van nature*, of een natuurlijke Zoon is Hij, Die de natuur en het Wezen des Vaders deelachtig is; of aan Wie door de generatie het Wezen is meegedeeld van Hem, Die Hem gegeneerd heeft, en aan Wie dit Wezen óf *geheel*, zoals Christus naar Zijn Godheid, óf *ten dele*, zoals de mensen - die maar een gedeelte van het wezen van hun vaders bezitten - wordt medegedeeld. *Uit genade* is iemand een zoon, die het recht en de naam van een zoon bezit, niet van nature, maar door een genadige weldaad. Zoals nu al degenen die zonen Gods zijn, dit óf *van nature*, d.w.z. *natuurlijk* zijn, zoals het Woord of de Zoon van God dat alléén is; óf door genade, zoals alle anderen, zo geschiedt dit

1. door de genade der schepping, zoals de Engelen en de mensen vóór de val, die terstond, toen zij geschapen waren, kinderen of zonen van God geworden zijn.

2. Of door de genade van de *wonderbare ontvangenis en vereniging met het Woord*, gelijk Christus naar Zijn mensheid. Want naar Zijn mensheid is Hij door deze genade een Zoon van God geweest, zodra Hij Mens werd, omdat Hij door de kracht van de Heilige Geest zuiver van alle besmetting ontvangen is en geboren werd uit het wezen van een maagd; en Hij is er nooit geweest, zonder Zoon van God te zijn geweest.

3. Of door de genade van de *aanneming tot kinderen*. Omdat zij niet als zonen geboren worden, maar het door Gods welbehagen worden, Die hen tot zonen aanneemt; en zonen of kinderen worden, daar zij het te voren niet waren, zoals onze eerste stamouders na de val, en alle wedergeborenen en uitverkorenen. Want dezen zijn van nature kinderen des toorns, maar worden dank zij Gods genade, door en om Christus, tot kinderen Gods aangenomen, en worden broeders van Christus, Ef. 1 : 2.

Wat is nu de betekenis van het Artikel: „*Ik geloof in Jezus Christus, Gods eniggeboren Zoon*”?

Antwoord.

1. Ik geloof, dat Jezus de eniggeboren, d.w.z. de natuurlijke en eigen Zoon van God is, geen broeders hebbende, van eeuwigheid geboren uit het Wezen des Vaders, waarachtig God van de waarachtige God. Maar dit is niet voldoende. Want de duivelen geloven dit ook, en zij sidderen. Dus moet men eraan toevoegen:

2. Ik geloof, dat Hij de eniggeboren Zoon van God is, mij ten nutte, d.w.z. tot mijn zaligheid; of: ik geloof, dat Hij daarom als Zoon geboren is, opdat Hij ook mij tot een zoon of kind van God zou maken, door aanneming, en mij en alle uitverkorenen daardoor het recht en de heerlijkheid der kinderen Gods zou meedelen, zoals er staat in Joh. 1 : 14: „Wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, ene heerlijkheid als des Eniggeborenen van den Vader”; 1 : 12: „Zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijnen Naam geloven”; Matth. 17 : 5: „Deze is Mijn geliefde Zoon,

in Denwelke Ik Mijn welbehagen heb; hoort Hem!”, en Ef. 1 : 16: „door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde.”

Onze Heere.

Vraag 34: Waarom noemt gij Hem onze Heere?

Antwoord: Omdat Hij ^{a)} ons met lichaam en ziel van al onze zonden, niet met goud of zilver, maar met Zijn dierbaar bloed gekocht, en van alle heerschappij (geweld) des duivels verlost, en ons alzo Zich tot een eigendom gemaakt heeft b).

a. Hand. 2 : 36, 1 Kor. 8 : 6.

b. 1 Petr. 1 : 18v.; 2 : 9, 1 Kor. 6 : 20; 7 : 23, Openb. 5 : 9, 1 Tim. 2 : 6, Rom. 14 : 8.

Verklaring van Vraag 34.

Het dunkt ons goed om de verklaring van deze Vragen, die met elkaar samenhangen, te vervolgen, en daarna het Artikel van de Godheid des Zoons in het bijzonder te gaan behandelen.

Onze Heere. Christus is onze Heere, niet alleen op één, maar op vele manieren, Daarom zullen wij deze twee kwesties bespreken:

A. Hoe is het te verstaan, dat Christus onze Heere genoemd wordt, en in hoever is Hij dat.

B. Om welke oorzaken, of op hoevelerlei wijze is Hij onze Heere.

1. Hoe is het te verstaan, dat Christus onze Heere genoemd wordt, en in hoever is Hij dat?

Een *heer* is iemand, die enig recht over een persoon of over een zaak heeft, hetzij door Goddelijke of door menselijke wetten.

Christus nu is Heere van allen en alles, en dus ook onze Heere. 1. Want Hij heeft heerschappij over alle dingen, en dus ook over ons. Hij verzorgt hetgeen er is, Hij regeert, onderhoudt en bewaart alle dingen, en allermeeft ons als de Zijnen, tot het eeuwige leven en heerlijkheid, Joh. 17 : 12: „Niemand uit hen is verloren gegaan dan de zoon der verderfenis”, en 10 : 28: „Ik geef hun (n.l. Mijn schapen) het eeuwige leven.” 2. Want alle dingen, maar vooral wij zijn verplicht en verbonden, om Hem met lichaam en ziel te dienen, opdat Hij door ons verheerlijkt moge worden, omdat wij door Zijn bloed gekocht en verlost zijn, 1 Kor. 6 : 20: „Gij zijt duur gekocht: zo verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uwen geest, welke Godes zijn.”

Hieruit laat zich verstaan, dat deze heerschappij niet alleen aan de Goddelijke natuur, maar ook aan het ambt van Christus eigen is, en dat Hij daarom onze Heere is naar beide naturen. Want de namen van het ambt, de weldaden, de hoogheid en weldadigheid, die Christus aan ons betoont, worden aan de gehele Persoon toegeschreven, niet door mededeling der eigenschappen - zoals de namen der naturen of eigenschappen - maar eigenlijk ten opzichte van beide naturen.

Want beide naturen van Christus willen onze zaligheid bewerken. De menselijke natuur wordt een losgeld voor onze verlossing, door voor ons te sterven; de Goddelijke natuur presenteert de Vader dit rantsoen, en eigent het ons toe. Daarom is de Persoon van Christus ook naar zijn mensheid een Heere der Engelen en der mensen.

2. *Om welke oorzaken, en op hoevelerlei wijze Christus onze Heere is.*

De oorzaken waarom Christus een Heere is over alle schepselen, en inzonderheid over Zijn gemeente, zijn vier, n.l.: de schepping, verlossing, bewaring, en de verordining van deze Persoon tot deze heerschappij. Op zovele manieren is Christus onze Heere.

1. Omdat Hij alle dingen met de Vader en de Heilige Geest geschapen heeft en onderhoudt. Want de Vader heeft door de Zoon en de Heilige Geest alle dingen gemaakt, en onderhoudt en regeert door Zijn voorzienigheid alle geschapen dingen, Ps. 33 : 6: „Door het Woord des HEEREN zijn de hemelen gemaakt, en door den Geest Zijns monds al hun heir”, en Joh. 1 : 3: „Alle dingen zijn door Hetzelve (n.l. het Woord) gemaakt.”

Deze heerschappij is zeer algemeen. Ze strekt zich niet slechts uit over de mensen, maar ook over alle schepselen, ja zelfs over de duivelen. Want over die alle heeft Hij het recht en de macht om met hen te doen, wat Hem belieft; zodat ze zich zonder Zijn wil niet eens kunnen bewegen, en Hij ook, als Hij wilde, hen zou kunnen vernietigen; zoals de geschiedenis van de bezetene daarvan spreekt, Markus 5.

Tegenwerping. Hetgeen de duivelen en goddelozen met ons gemeen hebben, kan ons niet troosten. De heerschappij van Christus hebben de duivelen en goddelozen met ons gemeen. Dus kan deze ons niet troosten. *Antwoord.* De duivelen en goddelozen hebben wel de heerschappij van Christus met ons gemeen, d.w.z. Christus is wel een Heere der duivelen en goddelozen, én onze Heere, maar toch niet op dezelfde manier. Want

1. Hij heeft de duivelen en goddelozen wel geschapen, maar ze zijn verordineerd tot het verderf, Spr. 16 : 4. Hij heeft ons echter geschapen, als verkoren zijnde tot het leven.

2. Boven de heerschappij die Hij over de duivelen en goddelozen heeft, is Hij ook onze Heere, omdat Hij ons bemint en bewaart als Zijn erve en eigen volk, dat Hij met Zijn bloed verkregen en met Zijn Geest geheiligd heeft.

Bovendien regeert en bestuurt Hij ons met Zijn Geest en Woord, en werkt Hij in onze harten het geloof en de gehoorzaamheid. Daarom is Hij op een geheel andere manier een Heere der duivelen en der goddeloze mensen, die Hij tot het verderf verordineerd heeft en, verlaten van Zijn Geest, verloren laat gaan; en op een geheel andere wijze een Heere van ons, die Hij tot het leven in Zijn Zoon verkoren en geschapen heeft.

2. Omdat Hij alleen ons teruggekocht en Verlost heeft. Want Hij alleen is de Middelaar, Die ons door Zijn bloed uit het geweld van de satan verlost, en ons tot Zijn eigendom gemaakt heeft.

(Lansbergen. Deze reden wordt in de Catechismus gesteld, en is ook zeer krachtig. Want wie iemand, die door de vijanden gevangen werd of aan andere straffen onderworpen is, verlost en koopt, zodat hij voor hem het losgeld betaalt, die wordt daardoor de heer zelf over hem, die hij gekocht of gerantsoeneerd heeft, door het recht der verlossing. En aangezien Christus ons, die satans gevangenen waren, als Zijn eigendom met lichaam en ziel, uit alle geweld des duivels verlost en gekocht heeft, door voor ons met Zijn dierbaar bloed te betalen, zo wordt Hij terecht onze Heere genoemd).

Deze wijze van verlossing is het allerdierbaarst. Want het betekent méér, iemand met zijn eigen bloed dan met geld te verlossen. Daarom is ook dit recht op

heerschappij, dat Hij over ons heeft, het allergrootst. Wij waren van nature kinderen des toorns, vijanden Gods en slaven des satans. Maar door ons van zijn tirannie te verlossen en ons, die waardig waren dat Hij ons zou laten verloren gaan, zalig te maken, heeft Hij ons tot kinderen Gods en tot Zijn slaven en dienstknechten gemaakt. Want in het Latijn worden slaven *servi* genoemd, omdat ze behouden waren, te weten: wanneer zij in de oorlog op hun vijanden veroverd, behouden en gespaard werden, toen ze gevaar liepen om gedood te worden. Deze heerschappij van Christus is een bijzondere heerschappij, die zich alleen tot de Gemeente uitstrekt.

Tegenwerping. Als wij uit het geweld en de macht des satans verlost of gekocht zijn, dan moest aan satan het kooppeld of rantsoen gegeven worden. Want uit wiens geweld men verlost wordt, hem moet men het losgeld betalen. Maar dit is niet aan satan, maar aan God gegeven. Dus zijn wij niet uit satans geweld verlost.

Antwoord. Men moet het kooppeld of rantsoen aan Hem betalen, uit Wiens macht wij gekocht of gelost zijn, Die de opperste Heere van ons is, en met reden over ons regeert. Nu is God onze opperste Gebieder, en heeft met reden heerschappij over ons, en niet de duivel. De duivel had ons alleen in zijn macht door het rechtvaardig oordeel Gods, om der zonden wil, door Gods schepselen te roven en a.h.w. eens anders bezit met geweld innemende. Maar Christus, de Sterkgewapende, verzoent al onze zonden en verbrak des duivels macht. Zo heeft Hij ons weer tot onze vorige en rechtmatige Gebieder gebracht. Daarom heeft Hij ons, eigenlijk gezegd, ten opzichte van God teruggebracht of gelost, maar ten opzichte van de duivel heeft Hij ons verlost, of uit de slavernij in vrijheid gesteld.

3. Omdat Hij ons bewaart. Want Hij beschermt ons tot het einde toe, en bewaart ons tot het eeuwige leven. Niet alleen bevrijdt Hij ons lichaam uit alle tegenheden, maar ook onze ziel van de zonden. Want de verlossing dient men niet alleen te verstaan van de eerste verlossing uit het geweld van satan, maar ook van de gestadige bewaring en volbrenging der weldaden. Van dit recht der heerschappij zegt Christus Zelf, Joh. 17 : 12: „Die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik bewaard en niemand uit hen is verloren gegaan”; 10 : 28: „Niemand zal dezelve (n.l. Mijn schapen) uit mijn hand rukken”, en 6 : 37: „Al wat Mij de Vader geeft zal tot Mij komen; en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.” Hij bewaart ook wel de goddelozen, maar alleen wat betreft hun lichaam, en tot het verderf.

4. Omdat Hij van de Vader verordineerd is, om een Heere van de gemeente te zijn, en omdat Hij door Hem op een zonderlinge wijze over de gemeente gesteld is. Want Christus is onze Heere, niet alleen omdat Hij ons zalig gemaakt heeft, d.w.z. dat Hij ons van de vijanden verlost, en ons van vijanden tot kinderen Gods gemaakt heeft; maar ook omdat de eeuwige Vader Hem aan ons gegeven en Hem over ons gesteld heeft tot een Vorst, Koning en Hoofd; en Hem gesteld heeft tot een Erfgenaam van alles, Joh. 17 : 6: „Zij waren uw en Gij hebt Mij dezelve gegeven”; 6 : 37: „Al wat Mij de Vader geeft zal tot Mij komen”; Ef. 1 : 22: „En heeft alle dingen Zijnen voeten onderworpen en heeft Hem der Gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen”, en Hand. 5 : 31: „Dezen heeft God door zijn rechterhand verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker om Israël te geven bekering en vergeving der zonden.”

Wat betekent dus: *Geloven in de Zoon van God, onze Heere?*

Antwoord.

1. Geloven, dat de Zoon van God heerschappij heeft over alle dingen, dat Hij volkomen macht heeft over allen, en op een bijzondere wijze gesteld is tot een Heere der gemeente, die Hij door Zijn bloed gelost en verlost heeft.
2. Dat Hij ook mij tot een Heere is, en dat ik Zijn onderdaan ben, d.w.z. dat ook ik door Zijn bloed verlost ben, en eeuwig door Hem bewaard word, en dat ik daarom verplicht ben, Hem dankbaarheid te bewijzen; te meer, omdat Zijn heerschappij mij ook ter zaligheid gedijt en ik door Hem als een zeer kostelijk bezit, ja als een erf, dat zeer duur gekocht is, bewaard word.

(Lansbergen. Het nut van deze leer is drieledig:

1. Dat wij hieruit kunnen leren, alleen Christus te mogen belijden en erkennen als onze Heere; en niet de Paus van Rome, die zichzelf wel „een knecht aller knechten” noemt, maar zich metterdaad vertoont als een heer over alle heren. Want aangezien alleen Christus ons tot Zijn eigendom gemaakt heeft, moet ook aan Hem alleen deze eer worden toegekend. Daarom zegt de Apostel zeer terecht in 1 Kor. 8 : 6: Wij hebben „maar één Heere, Jezus Christus, door Welken alle dingen zijn en wij door Hem.”

2. Dat wij leren om in al onze zonden en benauwdheden onze toevlucht tot niemand anders te nemen dan alleen tot Hem; zoals de gelovigen spreken, Ps. 123 : 2: „Zie, gelijk de ogen der knechten zijn op de hand hunner heren, gelijk de ogen der dienstmaagd zijn op de hand harer vrouw: alzo zijn onze ogen op den HEERE onzen God, totdat Hij ons genadig zij.”

3. Evenals zich dan alle vromen en getrouwe knechten inspannen om alleen huns Heeren wil te volbrengen (gelijk niemand twee heren recht dienen kan), zo zullen wij hieruit leren, om ons ook ten eerste te beijveren, om insgelijks onzes Heeren wil en bevel uit te voeren, door resPetr. te doen en te laten, wat Hij door ons gedaan, resPetr. nagelaten wil hebben.

Ten eerste, dat wij Hem eren en ontzien. Want zo zegt de Heere bij de Profeet, Mal. 1 : 6: „Een zoon zal den vader eren en een knecht zijnen heer; ben Ik dan een Vader, waar is Mijn eer? En ben Ik een Heere, waar is Mijn vreze?” Ten tweede, dat „hetzij dat wij leven, wij leven den Heere; hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere”, Rom. 14 : 8. En tenslotte, omdat wij „duur gekocht” zijn, dat wij dan „God in lichaam en ziel verheerlijken, welke Godes zijn”, 1 Kor. 6 : 20. In die weg zullen wij betonen, dat wij werkelijk Christus' knechten zijn, ook al moeten wij met mond en hart bekennen, dat „wij onnutte dienstknechten zijn; want wij hebben maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen”, Luk. 17 : 10. En zo zullen wij eindelijk opgenomen worden in de vreugde van onze Heere Jezus Christus. Amen).
Over de Godheid van de Zoon.

Inzake de Godheid van de Zoon komen voornamelijk de volgende vier vragen aan de orde:

- C. Of de Zoon van God, voordat Hij het vlees aannam, ook een Persoon geweest is.
- D. Of de Zoon een Persoon is, van de Vader en de Heilige Geest onderscheiden.
- E. Of Hij aan de Vader en de Heilige Geest evengelisch is.
- F. Of Hij éénswezens, d.w.z. van één en hetzelfde Wezen is met de Vader en de Heilige Geest.

Deze vier zaken moet men, op grond van Gods Woord, bewijzen en grondig bevestigen.

De manier om de bewijsredenen, waardoor de Godheid des Zoons bevestigd wordt,

te verzamelen is tweeërlei. Want:

1. de getuigenissen der Schrift kunnen naar de orde van de Bijbel verzameld worden, of,
2. Er kunnen bepaalde groepen of orden gesteld worden, waarin de bewijzen te verdelen zijn. Beide manieren zijn goed. Maar de eerste is veel te langdurig, terwijl de tweede korter en gemakkelijker, en daarom beter te onthouden is. Want wanneer de getuigenissen der Schrift achteréén opgesomd worden, dan komen er dikwijls vele getuigenissen terug, die dezelfde zin en betekenis hebben. Wij zullen hier dus de kortste methode volgen en alle bewijsredenen in zekere orden verdelen.

Vraag 1: Of de Zoon van God, voordat Hij het vlees aannam, ook een Persoon geweest is.

De rechtzinnige Kerk belijdt dit, en leert volgens de Schrift, tegen kettters als Ebion, Cerinthus, Samosatenus, Photinus, Servet en anderen, dat Gods Zoon een zelfstandig Persoon geweest is, eer Hij in de tijd het vlees heeft aangenomen.

De orden van bewijsredenen, waarin aangewezen wordt, dat het Woord een Persoon geweest is, eer Het vlees aannam, zijn negen in getal.

De eerste orde.

Hierin worden de getuigenissen gesteld, waardoor Gods Zoon beschreven wordt, dat Hij vlees geworden, in de wereld gekomen en uit de hemel nedergedaald is; echter zó, dat Hij al op aarde geweest is vóór Zijn komst in het vlees, en Hij ook na Zijn nederdaling in de hemel bleef; ja, dat Hij het vlees en bloed deelachtig geworden is. Vgl. o.a. Joh. 1 : 14: „Het Woord is vlees geworden”; Hebr. 2 : 16: Hij heeft „het zaad Abrahams” aangenomen; 1 Tim. 3 : 16: „God is geopenbaard in het vlees”; 1 Joh. 4 : 2: „Alle geest, die belijdt dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, die is uit God”; Joh. 3 : 13: „En niemand is opgevaren in den hemel, dan Die uit den hemel neergekomen is, namelijk de Zoon des mensen, Die in den hemel is”; 18 : 37: „Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen”; 16 : 28: „Ik ben van den Vader uitgegaan en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat Ik de wereld en ga henen tot den Vader”, en Hebr. 2 : 14: „Overmits dan de kinderen des vleses en bloeds deelachtig zijn, zo is Hij ook desgelijks derzelve deelachtig geworden.” De samenvatting van deze bewijzen komt hierop neer, dat n.l. hij die iets aanneemt, er ook tevoren al is, eer hij het aanneemt. Christus nam het vlees aan, zoals de aangehaalde teksten verklaren. Dus is Christus er al geweest, eer Hij dat vlees aannam.

In deze rubriek behoren ook de bewijzen, die de twee naturen van Christus tegenover elkaar stellen of ze onderscheiden, zoals Rom. 1 3v., dat n.l. Gods Zoon, geworden is uit den zade Davids naar het vlees; Die krachtiglijk bewezen is te zijn de Zone Gods naar den Geest der heiligmaking”, en 9 : 5: „Uit welke (Joden n.l.) Christus is, zoveel het vlees aangaat, Dewelke is God boven allen te prijzen in der eeuwigheid”; 1 Petr. 3 : 18: Christus „is wel gedood in het vlees, maar levend gemaakt door den Geest”, en Fil. 2 : 6v.: „Die in de gestaltenis Gods zijnde, geen roof geacht heeft Gode even gelijk te zijn; maar heeft Zichzelven vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is den mensen gelijk geworden.” Dus is er iets in Christus, dat niet uit den” zade Davids en niet uit de Joden is, en dat niet is gedood, noch de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen, Joh. 2 : 19: „Breekt dezen tempel en in drie dagen zal Ik denzelve

oprichten.” Dus is het een andere natuur, die gebroken wordt, én een andere natuur, Die de gebrokene opricht, n.l. het Woord, Hetwelk door Johannes Gods eniggeboren Zoon genoemd wordt.

Tegenwerping 1. Die tekst Johannes 1 : 14 moet men als volgt opvatten: Het Woord, d.w.z. deze Prediker, is vlees geworden, d.w.z. een sterfelijk mens geworden.

Antwoord. Door zulke uitleggingen verdraait men de rechte zin van de Schrift. Want Johannes zegt, dat dit Woord (er) geweest is, eer Het vlees aannam; dat Het in den beginne geweest is; dat Het God was; dat door Hetzelve alle dingen gemaakt zijn; dat Hij, Die het Woord is, tot de Zijnen gekomen is; dat Hij alle mensen verlicht, komende in deze wereld, zoals Hij betoond heeft van Adam tot Mozes, enz.; en tenslotte dat Hij Zelf vlees is geworden, en wij allen uit zijn volheid ontvangen hebben.

Daarom zegt Hij Zelf, Joh. 6 : 51: „Ik ben dat levende Brood Dat uit den hemel nedergedaald is En het brood dat Ik geven zal, is Mijn vlees, hetwelk Ik geven zal voor het leven der wereld”, en 1 Petr. 3 : 18v.: „Christus heeft ook ééns voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zoude brengen; Die wel is gedood in het vlees, maar levend gemaakt door den Geest; in Denwelke Hij ook henengegaan zijnde, de geesten die in de gevangenis zijn, gepredikt heeft.” Maar het vlees van de predikende Jezus is niet van de hemel nedergekomen, noch er geweest ten tijde van Noach.

Tegenwerping 2. De mens Christus wordt in het Nieuwe Testament alleen God genoemd. Daarom is God, d.w.z. een onzichtbare natuur, Die er al vóór het aangenomen vlees geweest zou zijn, niet in de mens (Christus n.l.); en wie dat beweren, verderven de Schrift. Want als ik zeg, dat u een scholier bent, dan beweert ik niet, dat er in u een scholier is.

Antwoord. 1. De mens Christus wordt ook God genoemd naar de Geest of de Godheid, Rom. 1 : 4. De Schrift legt dit zó uit: De mens Christus is God, d.w.z. in de mens Christus woont de gehele volheid der Godheid lichamelijk, Kol. 2 : 9. Christus noemt Zijn lichaam een tempel, n.l. der Godheid, Joh. 2 : 19. De Apostel noemt het vlees van Christus een voorhangsel, te weten der Godheid, Hebr. 10 : 20: „Op een verren en levenden weg, welken Hij ons ingewijd heeft door het voorhangsel, dat is door Zijn vlees”; en in Hebr. 9 : 11 noemt hij de menselijke natuur een tabernakel, n.l. der Godheid. Hij heeft voor ons in het vlees geleden, 1 Petr. 4 : 1. Het „Woord is vlees geworden” en „is gekomen tot het Zijne”, Joh. 1 : 14 en 11. Dus moet er in dit vlees en in deze Mens een andere natuur zijn.

2. De Schrift schrijft aan Christus nadrukkelijk (met elkaar) strijdende eigenschappen toe; zo ook: een eindige én oneindige natuur, die op één en dezelfde tijd niet toegeschreven kunnen worden aan één en dezelfde Persoon, Joh. 8 : 58: „Eer Abraham was, ben Ik.” Dus moet dit dan noodzakelijk verstaan worden van de mededeling der eigenschappen, waardoor aan de Persoon van Christus de eigenschappen worden toegeschreven van twee verschillende naturen, omdat in Zijn Persoon deze twee naturen *verenigd* zijn. Maar van Christus staat er in de Schrift nergens, dat Hij God is geworden, of dat Hij vanwege de uitnemendheid van Zijn gaven God genoemd wordt; maar wel, dat Hij een eeuwige God is, Die de Heilige Geest geeft en door die Geest in de harten van de mensen werkt.

De tweede orde.

In deze orde worden de getuigenissen geplaatst, die leren dat Christus de eigen

Zoon van God is: geboren uit het Wezen des Vaders, en niet uit genade aangenomen, Rom. 8 : 32: „Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft”; Joh. 5 : 18: „Daarom zochten dan de Joden te meer Hem te doden, omdat Hij niet alleen den sabbat brak, maar ook zeide dat God Zijn eigen Vader was, Zichzelven Gode evengelijk makende”; en in Joh. 19 : 7 roepen de Joden voor Pilatus uit: „Hij heeft Zichzelven Gods Zoon gemaakt”, n.l. Gods eigen en natuurlijke Zoon; niet een aangenomene. Want anders zouden zijzelf aan godslastering schuldig gestaan hebben, waarvan zij Christus betichtten; aangezien zij zichzelf voor zonen van God uitgaven. Dus hebben ze wel begrepen, dat Christus Zichzelf de natuurlijke Zoon van God noemde. Daarom beschuldigden zij Hem als een godslasteraar. Als zij Christus' woorden verkeerd begrepen of verdraaid hadden, zou Christus hen stellig bestraft hebben. Maar Hij heeft de Joden niet bestraft om hetgeen zij zeiden, maar heeft dat veeleer met bondige redenen bevestigd. Hieruit volgt noodzakelijk, dat, aangezien Christus de eigen en natuurlijke Zoon van God is, er in Hem naast de menselijke nog een andere natuur is, naar welke Hij uit het Wezen des Vaders geboren is. Want naar Zijn menselijke natuur, bestaande uit ziel en lichaam, is Hij geboren, niet uit het Wezen Gods, maar uit ons geslacht.

Tegenwerping. Hij wordt Gods eigen Zoon genoemd, omdat Hij door God gemaakt is, zoals de Kerk Gods eigen volk heet, omdat zij door- God verkoren is boven anderen.

Antwoord. De zin der woorden wordt door zo'n uitleg totaal verdraaid. Want de Apostel stelt Christus, Gods eigen Zoon, tegenover de Engelen en ons, die geen eigen zonen van God zijn. Want het is openbaar, dat de Engelen zonen of kinderen Gods geworden zijn door de genade der schepping, en wij door de genade der aanneming; en vanwege diezelfde genade wordt ook de Kerk het eigen volk van God genoemd. Dus volgt daaruit, dat Christus niet door de genade der schepping, noch der aanneming, maar door generatie uit de Vader Zoon is, en daarom de eigen, d.w.z. natuurlijke Zoon van God genoemd wordt.

Aanhoudend bezwaar 1. Er staat nergens in de Schrift, dat Christus de natuurlijke Zoon van God is. Dat is dus een verzinsel van de mens.

Antwoord. 1. Hoewel het in de Schrift niet naar de letter te vinden is, staat er toch hetgeen precies hetzelfde betekent, In Rom. 8 : 32 wordt Christus „Zijn eigen Zoon” genoemd, en in Joh. 1 : 14 en 18: „de eniggeboren Zoon van de Vader.” 2. Het volgt noodwendig uit de woorden van de apostel Paulus, Rom. 8 : 32 en die van de Joden in Joh. 5 : 18 en 19 : 7; zoals te voren aangetoond is.

Aanhoudend bezwaar 2. Hij is wel vóór het aannemen van het vlees het Woord geweest, maar Hij was geen Zoon of Persoon, maar slechts een verschijnsel van. God, d.w.z. een zichtbare gedaante, die eertijds aan de Vaderen verschenen is, en daarna zich veranderd heeft in zichtbaar vlees; hetwelk wat betreft het feit, dat het uit een maagd tot een Zoon gemaakt zou worden, de Zoon van God genoemd werd.

Antwoord. Het is een ijdele fantasie, wat van zo'n verschijnsel gezegd wordt, vreemd aan, en in strijd mét de Schrift. Want

1. dan zou Christus niet Gods eigen Zoon zijn, aangezien Zijn mensheid niet uit het Wezen Gods is voortgebracht.
2. Het Woord wordt zodanig een Zoon genoemd, Die in het begin van de schepping aller dingen bij God, en (Zelf) God geweest is; door Wie de Vader alle dingen geschapen heeft; aan Wie de Vader gegeven heeft het leven te hebben in Hemzelf, gelijk Hij het leven heeft in Zichzelf.
3. Dan zou er geen personeel onderscheid zijn tussen de Vader en de Zoon. Want

volgens *Servets* opvatting was het Woord geen Persoon, en toch was (er) de Vader. Dan zou daaruit moeten volgen, dat de Vader zonder Zoon geweest zou zijn; of dat de Vader dezelfde Persoon zou zijn als de Zoon is, zoals *Sabellius* gedroomd heeft.

De derde orde.

Hierbij behoren de getuigenissen, die leren dat Christus de eniggeboren Zoon van God is, b.v. Joh. 1 : 14: „Wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, ene heerlijkheid als des Eniggeborenen van den Vader”, en 3 : 16: „Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eniggeboren Zoon gegeven heeft.” De inhoud van dit bewijs komt hierop neer: Wie eniggeboren is, heeft geen broeders van dezelfde generatie en natuur. Christus is de eniggeboren Zoon van God. Dus heeft Hij geen broeders. Maar naar Zijn menselijke natuur heeft Hij wel broeders, Hebr. 2 : 14. Dus is er in Hem dan nog een andere natuur, waarnaar Hij geen broeders heeft.

Tegenwerping. Hij wordt *eniggeboren* genoemd, omdat alleen Hij uit een maagd geboren werd, door de Heilige Geest.

Antwoord. Met zo'n uitleg wordt de zin der Schrift totaal verdorven. Want:

1. Hij is zó de eniggeboren Zoon van God, dat Hij ook de eigen en natuurlijke Zoon is. Dus Hij wordt eniggeboren genoemd, omdat alleen Hij uit het Wezen des Vaders geboren is.
2. Hij wordt niet de Eniggeborene van de maagd genoemd, maar de *Eniggeborene des Vaders*, of van de Vader.
3. De generatie des Woords uit de Vader wordt in de Schrift menigmaal onderscheiden van de generatie van Christus naar Zijn mensheid uit de maagd; zoals in Spr. 8 : 25, waar de Wijsheid spreekt: „Aler de bergen ingeest waren; vóór de heuvelen was Ik geboren”, d.w.z. - zoals de Chaldeeuwse Uitlegger het vertaalt: „was Ik gegeneerd”; Joh. 1 : 14: „Wij hebben zijn (d.i. des Woords) heerlijkheid aanschouwd, ene heerlijkheid als des Eniggeborenen van den Vader.” En bij Mattheüs, in hfdst. 1 en 2 leest men, dat Jezus uit Maria geboren is.
4. Door de titel van *Eniggeborene* wordt Hij onderscheiden van de Engelen en mensen, daar Hij geen Zoon is door aanneming - zoals de mensen - noch door de genade der schepping - zoals de Engelen - maar van nature.

De vierde orde.

Hiertoe behoren de Schriftwoorden, die aan Christus naar Zijn Goddelijke natuur, ook vóór Zijn menswording, de naam van Zoon toekennen, zoals Spr. 30 : 4: „Hoe is Zijn Naam en hoe is de Naam Zijns Zoons?”; Hebr. 1 : 1v.: “God heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door den Zoon, door Welken Hij ook de wereld gemaakt heeft”, en Joh. 3 : 17: „God heeft Zijn Zoon niet gezonden in de wereld, opdat Hij de wereld veroordelen zou.”

De Vader heeft Zijn Zoon in de wereld gezonden. Welnu, de menselijke natuur is in de wereld niet gezonden, maar geboren. Dus was er de Zoon, eer Hij van de Vader in de wereld gezonden werd.

Hierbij worden ook de getuigenissen ondergebracht, die aan de Zoon Goddelijke werken toekennen, nog eer Hij het vlees aannam, zoals Kol. 1 : 16: „Door Hem (n.l. de Zoon) zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn”, en Joh. 5 : 17 en 19: „Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook. Zo wat Die (n.l. de Vader) doet, hetzelfde doet ook de Zoon desgelijks.” Maar Christus'

vlees werkt niet alles wat de Vader werkt; ook werkt het niet op dezelfde wijze als de Vader, toen het vlees geworden was, veel minder van de beginne. Daarom is het wat anders geweest dan het vlees, waarnaar de Zoon van de beginne alle dingen wrocht, Matth. 11 : 27: „Niemand kent den Zoon dan de Vader, noch iemand kent den Vader dan de Zoon en dien het de Zoon wil openbaren.” Als het nu zó is, dat niemand de Vader kent, dan alleen zij, aan wie het de Zoon geopenbaard heeft, ja zelfs aan hen, die vóór Zijn menselijke natuur geleefd hebben, dan volgt daaruit noodzakelijk, dat de Zoon er vóór de vleeswording geweest is, en dat men niet zeggen kan, dat Gods Zoon eerst begon te bestaan, toen Hij wonderbaar ontvangen, en uit een maagd geboren is.

Bovendien behoren nog tot deze orde de getuigenissen, waarin de Naam van God aan Christus wordt toegekend naar een andere natuur, dan de menselijke. En deze getuigenissen moet men ijverig bijéénzoeken, want de tegenstanders leggen er alle nadruk op, dat de Naam van God in de Schrift aan Christus alleen naar Zijn menselijke natuur toegeschreven wordt. Joh. 1 : 1: „Het Woord was God”, en dan: „Het Woord is vlees geworden”, en 1 Tim. 3 : 16: „God is geopenbaard in het vlees.”

De vijfde orde.

Daartoe reken ik de woorden en uitspraken der Schrift, waar sprake is van het *Woord*, n.l. in Johannes 1. Dit Woord is de Zoon van God. En dit Woord is een Persoon geweest buiten en vóór het aangenomen vlees. Dus is Gods Zoon een Persoon geweest, eer Hij het vlees aannam.

Dat dit Woord de Zoon van God is, blijkt uit de tekst Joh. 1 : 14: „Wij hebben zijn (n.l. des Woords, Hetwelk vlees geworden was) heerlijkheid aanschouwd, ene heerlijkheid als des *Eniggeborenen* van den Vader.” Ook zien wij in die tekst, dat Hij, Die hij eerst het Woord genoemd had, later de eniggeboren Zoon genoemd wordt, zijnde in de schoot des Vaders, vers 18. En Johannes zegt ook, dat door het Woord de wereld, ja alle dingen door God geschapen zijn, vers 3 en 10; waarvan Paulus zegt, dat het door de Zoon geschied is, Hebr. 1 : 2; Kol. 1 : 16.

Het feit nu, dat dit Woord al een Persoon geweest is, buiten en vóór het aangenomen vlees, wordt uit alle delen der beschrijving bewezen, die Johannes van het Woord geeft, als n.l.: dat Het in het begin der wereld geweest is; dat Het ook God geweest is; dat alle schepselen door Hetzelve gemaakt zijn; dat Het het leven en licht der mensen, d.w.z. de Auteur des levens en lichts is; dat Het ook van het begin af in de wereld geweest is, zelfs toen Het niet gekend werd, enz. Diezelfde dingen worden inzake het Woord geleerd in 1 Johannes 1 en 5, en in Openb. 19. Aangezien nu al deze dingen niet kunnen voorkomen dan alleen in een levende, verstandige en werkende zelfstandigheid of Persoon, zo bevestigen ze zeer duidelijk, dat het Woord, van Hetwelk deze dingen geschreven worden, een Persoon is, en geweest is, nog voordat de mens Jezus uit de maagd geboren werd.

De zesde orde.

Hieronder verenig ik de Schriftplaatsen, die ervan getuigen, dat Christus de Wijsheid Gods is. Op grond daarvan bewijs ik als volgt:

De Wijsheid Gods is de Zoon van God. Deze Wijsheid is eeuwig. Dus is de Zoon van God ook eeuwig, en bijgevolg is Hij er geweest, eer het vlees werd aangenomen.

Dat de Wijsheid Gods de Zoon van God is, wordt bewezen:

1. Omdat de Wijsheid van Zichzelf verklaart (Spr. 8 : 24), dat Ze geboren is. Wanneer „geboren zijn” van een verstandige natuur gezegd wordt, betekent het niets anders dan een Zoon te zijn.
2. Christus, de Zoon van God, noemt Zichzelf de Wijsheid Gods, Luk. 11 : 49: „Waarom ook de wijsheid Gods zegt: Ik zal Profeten en Apostelen tot hen zenden”; en Paulus noemt Hem ook de wijsheid Gods, 1 Kor. 1 : 24: „Wij prediken Christus, de kracht Gods en de wijsheid Gods.”
3. Salomo kent aan de Wijsheid Gods de ambten en werken toe, die op andere plaatsen aan het Woord en de Zoon toegeschreven worden. Dit wordt uitvoeriger behandeld in het Boek der Wijsheid, de hfdst. 7-10. Bovendien wordt uitdrukkelijk geleerd, dat de Wijsheid Gods eeuwig is, Spr. 8 : 22v.: „De HEERE bezat Mij in het beginsel Zijns wegs, vóór zijn werken, van toen aan Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest; van den aanvang, van de oudheden der aarde aan.”

De zevende orde.

Hiertoe behoren de uitspraken van de Schrift, die spreken van het ambt van Middelaar, om n.l. de ganse Kerk te verzamelen en te behouden door Zijn verdiensten en krachtige werking. Op grond daarvan wordt het bewijs als volgt samengesteld: De Middelaar, zonder Wiens verdiensten en tegenwoordige krachtdadige werking er geen vrede of vriendschap tussen God en mensen gemaakt kan worden, moet er noodzakelijk van het begin geweest zijn. Want er is steeds een Gemeente van gelovigen geweest, die zalig gemaakt zijn. En Gods Zoon is die Middelaar, zoals uit deze en soortgelijke uitspraken aangetoond wordt, Matth. 11 : 27: „Noch iemand kent den Vader dan de Zoon en dien het de Zoon wil openbaren”; Joh. 1 : 9: „Hetwelk verlicht een iegelijk mens komende in de wereld”, en vers 16: „Uit zijn volheid hebben wij allen ontvangen ook genade voor genade”; Joh. 14 : 6: „Ik ben de Weg, en de Waarheid en het Leven. Niemand komt tot den Vader dan door Mij”, en Ef. 2 : 20: „Gebouwd op het fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste Hoeksteen.”

Tegenwerping 1. Maar de oude Kerk, vóór Christus' komst, is “in genade aangenomen en zalig geworden om de Middelaar, Die nog geboren zou worden.

Antwoord. De Middelaar moest er toen zijn, zou Hij zalig kunnen maken. Want het ambt van Middelaar is, om niet alleen met Zijn voorbeding en offerande ons met de Vader te verzoenen en de goederen te verdienen; maar ook om de verdiende goederen door Zijn macht en krachtdadige werking ons te geven en toe te eigenen, de wil des Vaders aan de mens te openbaren, de kerkdienst in te stellen, de Gemeente te verzamelen en te behouden, enz., Ef 2 : 18: „Door Hem hebben wij beiden den toegang door énen Geest tot den Vader”, en 4 : 11: „Dezelve heeft gegeven sommigen tot Apostelen en sommigen tot Profeten en sommigen tot Evangelisten en sommigen tot Herders en Leraars”, en Joh. 6 : 39: „Dit is de wil Desgenen Die Mij gezonden heeft, dat al wat Hij Mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlieze, maar hetzelfde opwekke ten uitersten dage.”

De Kerk wordt niet alleen óm, maar ook dóór de Middelaar verzameld, gerechtvaardigd en geheiligd. De oude Kerk kon wel in genade aangenomen worden om des Middelaars wil, Die nog Mens worden zou, maar zij kon door Hem niet zalig gemaakt worden, tenzij Hij er toen ook was. Want hij die er niet is, bezit ook geen kracht, of kan ook maar iets uitvoeren.

Tegenwerping 2. Vroeger is er een andere Middelaar geweest, dan Die er nu

is.

Antwoord. De Schrift verklaart met nadruk, dat er maar één énige Middelaar tussen God en de mensen is, en dat Deze de Zoon van God is, Die ten laatste Mens geworden is, 1 Tim. 2 : 5: „Er is ook één Middelaar Gods en der mensen, de Mens Christus Jezus”; Hebr. 13 : 8: „Jezus Christus is gisteren *en* heden Dezelfde en in der eeuwigheid”, en Joh. 10 : 28: „Ik geef hun het eeuwige leven.” Dus de Zoon van God is Middelaar geweest, nog voordat Hij het vlees aannam.

De achtste orde.

Deze bevat de uitspraken inzake de Engel, Die onder het Oude Testament aan de Vaderen, als een Gezant des Vaders verschenen is. Deze heet de Engel des HEEREN, de HEERE, en spreekt en doet dingen, die aan een wezenlijk Persoon toekomen, Gen. 48 : 16: „Die Engel Die mij verlost heeft van alle kwaad, zegene deze jongeren”, enz. En de Kerk heeft steeds beleden, dat deze Engel de Zoon van God was.

Want 1. de gehele Schrift leert, dat de Zoon, als Gezant des Vaders, gezonden is tot de Kerk, en dat Hij het ambt van Middelaar vervult, Ps. 45 : 7: Tot de Zoon wordt daar gezegd: „Uw troon, o God, is eeuwiglijk en altoos”; vgl. ook Hebr. 13 : 8; Mal. 3 : 1: „En snellijk zal tot Zijnen tempel komen die Heere, Dien gijlieden zoekt, te weten de Engel des verbonds, aan Denwelke gij lust hebt.” Wat Mozes zegt van de „Engel des HEEREN”, dat Hij in de woestijn door de Israëlieten verzocht werd, Num. 21 : 6v., dat wordt door Paulus aan *Christus* toegeëigend, 1 Kor. 10 : 9. Hieruit maken wij het volgende besluit op: de Engel, de Gezant des Vaders, is er geweest vóór het vlees, dat uit de maagd Maria geboren is. Deze Engel was niet de Vader, noch de Heilige Geest, maar de Zoon. Want de Zoon is de Gezant des Vaders en de Middelaar. Dus was er de Zoon, eer Hij het vlees aannam.

De negende orde.

Deze bevat de uitspraken, waardoor de Zoon nadrukkelijk waarachtig God genoemd wordt, met de Goddelijke namen, eigenschappen en werken, die Hem toegeschreven worden, zoals van de schepping, de wonderen, de verlossing, de wedergeboorte, de bescherming, de heerlijkmaking, enz.; welke werken alleen volbracht kunnen worden door een oneindige wijsheid, macht, tegenwoordigheid, enz. Vgl. Rom. 9 : 5: „Dewelke is God boven allen te prijzen in der eeuwigheid. Amen”; 1 Joh. 5 : 20: „Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven”, en soortgelijke getuigenissen meer, die wij later bij de 3e en 4e kwestie zullen aanhalen. Dus is het nodig, dat in deze Zoon naast het vlees nog een andere natuur is, waarnaar Hij God genoemd wordt.

Nu deze propositie (stelling) besproken en bevestigd is, dat n.l. de Zoon een Persoon geweest is, eer Hij het vlees aannam, wordt er nu verder gevraagd, wat Hij toen geweest is: de Schepper, of een schepsel? of een eeuwige Geest, gelijk God? of dat Hij in de tijd geschapen is?

Op deze vragen wordt geantwoord volgens de beschrijving van het *Woord* en de *Wijsheid*, waarvan bij Johannes en Salomo gelezen wordt, en die al eerder in de 5e en 6e orde besproken zijn. Want daaruit blijkt, dat Hij de Schepper en een Persoon is geweest, mede-eeuwig met de Vader. (Vgl: N.G.B., art. 10).

Vraag 2. Of de Zoon een Persoon is, van de Vader en de Heilige Geest onderscheiden.

De rechtzinnige Kerk belijdt dit, en leert op grond van de Schrift tegen de ketters, dat de Zoon van de Vader en de Heilige Geest onderscheiden is; vooral tegen *Noëtus* en *Sabellius*, die wel beleden, dat de Zoon altijd geweest was, maar dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest één Persoon waren, Welke om bepaalde verschillende werkingen soms Vader, dan weer Zoon, en dan weer Heilige Geest genoemd werd; en daarom worden deze ketters *Patrispassianen* genoemd, d.w.z. die leerden, dat de Vader ook geleden had; Servet vermengt ook de Persoon van de Zoon en van de Heilige Geest.

1. Maar om te bewijzen, dat de Persoon des Zoons, van de Vader en de Heilige Geest onderscheiden is, volstaat als bewijs: dat niemand een zoon is van zichzelf, maar een ieder die zoon is, die is een zoon van een vader. Want niemand is een zoon, of hij heeft een vader; en niemand is een vader, of hij heeft een zoon; anders zou iemand vader en zoon tegelijk kunnen zijn, in enig opzicht. Hierbij komen nog andere bewijzen.

2. De Heilige Drieëenheid of Godheid heeft Zich indrie onderscheiden Personen geopenbaard, 1 Joh. 5 : 7: „Drie zijn er, Die getuigen in den hemel: de Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze Drie zijn één”; Joh. 10 : 30: „Ik en de Vader zijn één”; 14 : 26: „De Trooster, de Heilige Geest, Welken de Vader zenden zal in Mijnen Naam, Die zal u alles leren”; 15 : 26: „Maar wanneer de Trooster zal gekomen zijn, Dien Ik u zenden zal van den Vader, Die zal van Mij getuigen”; Matth. 28 : 19: „Gaat dan henen, onderwijst al de volkeren, dezelve dopende in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.” Volgens Matth. 3 werd de Zoon gedoopt in de Jordaan; de Heilige Geest daalde neer in de gedaante van een duif, en de Vader riep uit de hemel: „Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in Denwelke Ik Mijn welbehagen heb” (vers 17). Gen. 1 : 26: „Laat Ons mensen maken naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis.” Als Hij zegt: „*Laat ons*” in het meervoud, dan wordt daarmee de veelheid der Personen aangewezen.

3. Want er zijn klare uitspraken in de Schrift, die nadrukkelijk leren, dat Christus een Ander is dan de Vader en de Heilige Geest, Joh. 5 : 19: „De Zoon kan niets van Zichzelven doen, tenzij, Hij den Vader dat ziet doen”, en vers 32: „Er is een Ander Die van Mij getuigt”, n.l. de Vader; vgl. ook vers 37, en Joh. 14 : 16: „Ik zal den Vader bidden en Hij zal u een anderen Trooster geven.”

4. Want Zij hebben verschillende eigenschappen: De Vader heeft gegeneerd, en zendt de Zoon. De Zoon is gegeneerd, en van de Vader gezonden. Alleen de Zoon heeft het vlees aangenomen, en is Middelaar, Profeet, Priester en Koning geworden, enz., en niet de Vader of de Heilige Geest. De Vader werkt van Zichzelf, door de Zoon; de Zoon werkt niet van Zichzelf, maar door Zichzelf van de Vader. Dus is de Zoon een onderscheiden Persoon van de Vader en van de Heilige Geest. (Vgl. N.G.B., art. 8).

Vraag 3. Of de Zoon aan de Vader en de Heilige Geest evengelijk is, ten opzichte van Zijn Godheid.

De rechtzinnige Kerk belijdt dit, en leert op grond van de Schrift, dat de Zoon aan

de Vader en de Heilige Geest evengelijk is ten opzichte van Zijn Godheid, d.w.z. dat Hij van nature waarachtig God is, en niet een gemaakte God, of Die door andere creaturen geschapen is, versierd met Goddelijke eigenschappen, maar minder dan de Vader; en niet Eén, Die God genoemd wordt om zijn rijkdommen, hoedanigheden of werkingen, enz., zoals Arius, Eunomius, Samosatenus, Servet en dergelijke letters verzonnen hebben. Dat de Zoon aan de Vader evengelijk is, wordt grondig bewezen:

1. Door duidelijke getuigenissen der Schrift. Immers is het de wil des Vaders, vgl. Joh. 5 : 23, „dat zij allen den Zoon eren, gelijk zij den Vader eren.” Nu, de Vader wordt geëerd als de waarachtige en niet als een gemaakte God. Dus moet men dan ook de Zoon dezelfde eer bewijzen. Vers 19: „Zo wat Die (n.l. de Vader) doet, hetzelfde doet ook de Zoon desgelijks”, en vers 26: „Gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelven, alzo heeft Hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelven”; Rom. 9 : 5: „Dewelke is God boven allen te prijzen in der eeuwigheid. Amen.”; 1 Joh. 5 : 20: „Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven”; 1 Kor. 15 : 47: „De tweede Mens is de Heere uit den hemel”; Kol. 2 : 9: „In Hem woont al de volheid der Godheid lichamelijk”; Joh. 16 : 15: „Al wat de Vader heeft, is Mijne”; Fil. 2 : 6: „Die in de gestaltenis Gods zijnde, geen roof geacht heeft Gode evengelijk te zijn”, en Joh. 5 : 18: „De Joden zochten Hem (n.l. Jezus) te meer te doden, omdat Hij niet alleen den sabbat brak, maar ook zeide dat God Zijn eigen Vader was, Zichzelven Gode evengelijk makende.”

2. Hij is de eigen en eniggeboren Zoon des Vaders, geboren uit het ondeelbaar Wezen des Vaders. Daarom is Hij ook aan de Vader gelijk. Want Wie het gehele Wezen des Vaders is medegedeeld, Die is den Vader evengelijk. De Zoon heeft het gehele Wezen des Vaders, hetwelk Hem medegedeeld is: want Hij is de Zoon; en Hij heeft het gehele Wezen, aangezien het Goddelijke Wezen niet gedeeld kan worden. Dus is Hij dan de Vader vanwege Zijn Godheid in alles gelijk.

3. De Schrift kent aan de Zoon zowel alle Goddelijke eigenschappen toe, die alleen Gode toekomen, als aan de Vader; zoals Hij gezegd wordt te zijn:

1. *Eeuwig*, Spr. 8 : 25: „Vóór de heuvelen was Ik geboren”; Joh. 1 : 1: „In den beginne was het Woord.”

2. *Oneindig* of onmetelijk, Joh. 3 : 13: „Niemand is opgevaren in den hemel, dan wie uit den hemel nedergekomen is, namelijk de Zoon des mensen, Die in den hemel is”; Ef. 3 : 17: „Opdat Christus door het geloof in uw harten wone.”

3. *Almachtig*, Joh. 5 : 19: „Want zo wat Die (n.l. de Vader) doet, hetzelfde doet ook de Zoon desgelijks”; Fil. 3 : 21: „Naar de werking waardoor Hij ook alle dingen Zichzelven kan onderwerpen”; Hebr. 1 : 3: Hij draagt „alle dingen door het woord Zijner kracht.”

4. *Oneindig wijs*, Jes. 9 : 5: „Men noemt Zijnen Naam Raad”; Matth. 11 : 27: „Niemand kent den Zoon dan de Vader, noch iemand kent den Vader dan de Zoon.” Hij is een Kenner der harten, Joh. 2 : 24v.: „Jezus Zelf betrouwde hun Zichzelven niet, omdat Hij ze allen kende, en omdat Hij niet van node had, dat iemand getuigen zou van den mens; want Hijzelf wist, wat in den mens was” en 16 : 30: „Nu weten wij dat Gij alle dingen weet.”

5. *Oneindig goed en heilig*, Die een oorzaak is van alle goedheid en heiligheid in de schepselen, Joh. 10 : 11: „Ik ben de goede Herder”; Hebr. 1 : 3: „Alzo Hij is het Afschijnsel Zijner heerlijkheid en het uitgedrukte Beeld Zijner

zelfstandigheid”; Ef. 5 : 25v.: „Christus heeft de Gemeente liefgehad en Zichzelven voor haar overgegeven, opdat Hij haar heiligen zoude, haar gereinigd hebbende met het bad des waters door het Woord.”

6. *Onveranderlijk*, Matth. 24 : 35: „De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan.”

7 De *Waarheid* zelve, en de fontein der waarheid, Joh. 8 : 14: „Hoewel Ik van Mijzelven getuig, zo is nochtans Mijn getuigenis waarachtig”; Joh. 14 : 6: „Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven.”

8. Onuitsprekelijk *barmhartig*. Ef. 5 : 25: „Christus heeft de Gemeente liefgehad en Zichzelven voor haar overgegeven.” 9. *Toom* tegen de zonde, ook tegen de verborgene, Joh. 3 : 36: „Die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem”, en Openb. 6 : 16v.: „En (zij) zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen: Valt op ons en verbergt ons van het aangezicht Desgenen Die op den troon zit, en van den toorn des Lams Want de grote dag Zijns toorns is gekomen; en wie kan bestaan?”

4. Dezelfde Schrift kent aan de Zoon ook alle Goddelijke werken toe, zo goed als aan de Vader.

(1). De algemene werken, zoals daar zijn de schepping, Joh. 1 : 3: „Door Hetzelve (n.l. het Woord) zijn alle dingen gemaakt.” De onderhouding en regering aller dingen, Hebr. 1 : 3: „Die alle dingen draagt door het woord Zijner kracht.”

(2). De bijzondere werken, welke behoren tot de zaligheid der Gemeente, zoals daar zijn:

1. Profeten, Apostelen en andere dienaars der Gemeente beroepen en zenden, Joh. 20 : 21: „Gelijkerwijs Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ook ulieden”; Ef. 4 : 11: „En Dezelve heeft gegeven sommigen tot Apostelen en sommigen tot Profeten en sommigen tot Evangelisten en sommigen tot Herders en Leraars.”

2. Dienaars met de nodige gaven voorzien, Luk. 21 : 15: „Want Ik zal u mond en wijsheid geven, welke niet zullen kunnen tegenspreken noch wederstaan, allen die zich, tegen u zetten.”

3. De apostolische en profetische leer openbaren, Joh. 1 : 18: „De eniggeboren Zoon, Die in den schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.”

4. De leer door wonderen bevestigen, Marc. 16 : 20: „En zij uitgegaan zijnde, predikten overal, en de Heere wrocht mede en bevestigde het Woord door tekenen, die daarop volgden.”

5. De sacramenten instellen, 1 Kor. 11 : 23: „Want ik heb van den Heere ontvangen hetgeen ik ook u overgegeven heb”, enz.; Matth. 28 : 19: „Onderwijst al de volkeren, dezelve dopende in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.”

6. Toekomstige dingen ontdekken, Openb. 22 : 16: Jezus, heb Mijnen engel gezonden om ulieden deze dingen te getuigen in de Gemeenten.” In Matth. 24 voorzegt Hij de ondergang der Joden, de toestand in de laatste tijden en Zijn wederkomst ten oordeel, enz.

7. De Gemeente vergaderen, Joh. 10 : 14 en 16: „Ik ben de goede Herder; en Ik ken de Mijnen en worde van de Mijnen gekend. Ik heb nog andere schapen, die van dezen stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen en zij zullen mijn stem horen en het zal worden één kudde en één Herder.”

8. Het verstand verlichten, Matth. 11 : 27: „Niemand kent den Vader dan de Zoon en dien het de Zoon wil openbaren”; Luk. 24 : 45: „Toen opende Hij hun verstand, opdat zij de Schriften verstonden.”

9. Wederbaren en heiligen, Joh. 1 : 33: „Deze is het Die met den Heiligen Geest doopt”; Titus 2 : 14: „Die Zichzelven voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid en Zichzelven een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken.”

10. Het leven en de daden van de Godzaligen besturen, Joh. 15 : 4: „Blijft in Mij en Ik in u. Gelijkerwijs de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, zo zij niet in de wijnstok blijft: alsoo ook gij niet, zo gij in Mij niet blijft”; Gal. 2 : 20: „Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.”

11. In tegenheden troosten, Matth. 11 : 28: „Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven”; Joh. 14 : 27: „Vrede laat Ik u, Mijnen vrede geef Ik u; niet gelijkerwijs de wereld hem geeft, geef Ik hem u. Uw hart worde niet ontroerd en zij niet versaagd.”

12. De bekeerden beschermen tegen alle aanvechtingen van satan, en in het geloof bevestigen tot het einde toe, Joh. 16 : 33: „Hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen”; 10 : 27v.: „Mijne schapen horen mijn stem, en zij volgen Mij. En zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid en niemand zal dezelve uit mijn hand rukken.”

13. Verhoren degenen, die Hem aanroepen, Joh. 14 : 13: „Zo wat gij begeren zult in Mijnen Naam, dat zal Ik doen”; 2 Kor. 12 : 8v.: „Hierover heb ik den Heere driemaal gebeden, opdat hij van mij zoude wijken. En Hij heeft tot mij gezegd: mijn genade is u genoeg.”

14. De zonden vergeven, rechtvaardig maken en tot kinderen Gods aannemen, Jes. 53 : 11: „Door zijn kennis zal Mijn Knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken”; Matth. 9 : 6: „Opdat gij moogt weten, dat de Zoon des mensen macht heeft op de aarde de zonden te vergeven”, en Joh. 1 : 12: „Zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden.”

15. Het leven en de zaligheid geven, Joh. 10 : 28: „Ik geef hun het eeuwige leven”; 1 Joh. 5 : 20: „Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven.”

16. De wereld oordelen, Hand. 10 : 42: „Die van God verordineerd is tot een Rechter van levenden en doden”, en 17 : 31: „Daarom dat Hij een dag gesteld heeft, op welchen Hij den aardbodem rechtvaardiglijk zal oordelen door enen Man, Dien Hij daartoe geordineerd heeft, verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de doden opgewekt heeft.”

5. Aan de Vader en de Zoon wordt in de Schrift dezelfde Goddelijke eer toegekend, die geen schepselen, maar alleen Gade toekomt, Joh. 5 : 23: „Opdat zij allen den Zoon eren, gelijk zij den Vader eren.”

1. Hij wordt door de Engelen en door de Gemeente aanbeden, Hebr. 1 : 6: „En dat alle engelen Gods Hem aanbidden.”

2. Het vertrouwen en de hoop wordt in en op Hem gesteld, Joh. 14 : 1: „Gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij.”

3. Hij wordt met alle nadruk God genoemd, evenals de Vader, 1 Joh. 5 : 20: „Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven.”

4. Wij worden door de Doop verplicht om Hem te dienen en te gehoorzamen, Matth. 28 : 19: „Dezelve depende in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.”

5. Hij zit ter rechterhand Gods, op de troon des Vaders, Hand. 2 : 33; Ps. 110: 1.

6. Tenslotte wordt aan de Vader en de Zoon vanwege de triumferende Kerk in de hemel gelijke eer toegekend, Openb. 5 : 13: „Hem, Die op den troon zit, en

het Lam zij de dankzegging en de ere en de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid.” Hij is de Bruidegom, de Man en Koning der Kerk; de Gemeente is het huis, en de tempel, waarvan Hij de opperste Bouwheer is, enz. (Vgl. N.G.B., Art. 8 en 10).

Tegenwerping 1. Wie alles van een ander heeft, is minder dan hij, van wie hij het heeft. De Zoon heeft alles van de Vader. Dus is Hij minder dan de Vader.

Antwoord. Inderdaad is hij, die alles van een ander heeft, zodat hem dat alles door een ander geschonken wordt, minder dan hij, van wie hij het heeft. Maar dat geldt niet Degene, Die alles van nature van een Ander heeft; en door generatie of geboorte, zoals de Zoon, Joh. 5 : 26: „Gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelve, also heeft Hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelve”, en 17 : 10: „En al het mijn is uw en het uw is Mijne.”

Tegenwerping 2. Wie steeds doet, wat een ander wil, is minder dan die ander. De Zoon doet steeds wat de Vader wil. Dus is Hij minder dan de Vader.

Antwoord. De orde, die er in het Wezen, willen en handelen bestaat, neemt niet de gelijkheid der Personen in de Godheid weg. Want God heeft Zich zó in Zijn Woord geopenbaard, dat de Vader alles van Zichzelf is, wil en werkt, dóór de Zoon en de Heilige Geest; de Zoon van de Vader, dóór de Heilige Geest, enz. En deze orde is niet gelegen in de tijd, maar alleen in de natuur. Wie echter steeds handelt naar de wil van een ander, is minder, wanneer de wil van die ander uitsluitend wat de tijd betreft vóórgaat.

Vraag 4. Of de Zoon van een en hetzelfde Wezen (of: eens-wezens) is met de Vader?

Nu dit bewezen is, volgt vanzelf, dat de Zoon en de Vader tezamen één en hetzelfde Wezen hebben. De kettters geven wel toe, dat de Zoon en de Vader van hetzelfde Wezen zijn. Zeer juist, doch niet genoeg. Twee mensen zijn ook wel van hetzelfde wezen, die toch niet echt samen één wezen hebben. Maar de Vader en de Zoon zijn van hetzelfde Wezen, en ook samen van één Wezen, d.w.z. van hetzelfde Wezen en één God. De Vader is wel een ander dan de Zoon, maar de Vader is geen andere God, en ook de Zoon is geen andere God. Johannes zegt: „Drie zijn er, Die getuigen”, maar niet: er zijn drie goden, die getuigen, enz.

1. Zo heeft dan de Kerk op het concilie van Nicea, op grond van de Schrift, tegen de kettters vastgesteld, dat de Zoon en de Vader eenswezens zijn, d.w.z. samen één en hetzelfde Wezen hebben. En dat wordt aldus bewezen: 1. De Zoon is *Jehovah* of HEERE. En er is maar één HEERE, Jer. 23 : 6: „En dit zal Zijn naam zijn, waarmede men Hem zal noemen: De HEERE onze Gerechtigheid”; Jes. 25 : 9: „En men zal te dien dage zeggen: „Zie, Deze is onze God; wij hebben Hem verwacht, en Hij zal ons zalig maken. Deze is de HEERE, wij hebben Hem verwacht, wij zullen ons verheugen en verblijden in zijn zaligheid.” Deze Zaligmaker en God, op Wie men wachtte, is de Messias, Die daarom bij de profeet Haggai (2 : 8) „de Wens aller heidenen” genoemd wordt, en volgens Zach. 2 : 8 wordt de Verlosser der Kerk, Die van de Heere gezonden wordt, ook Zelf de HEERE genoemd; vgl. ook Mal. 3 : 1: „Die HEERE, Dien gijlieden zoekt, zal tot Zijnen tempel komen.” Hierbij behoren de teksten, waarin de Engel des HEEREN „de HEERE” genoemd wordt.

2. Evenzo ook de teksten uit het Oude Testament, die van Jehovah, de HEERE spreken, en die in het Nieuwe Testament van Christus uitgelegd worden, zoals Ps. 68 : 19, vergeleken met Ef. 4 : 8: „Daarom zegt Hij: Als Hij opgevaren is in de

hoogte, heeft Hij de gevangenis gevangengenomen en heeft den mensen gaven gegeven." Zo ook Ps. 106 : 14, vergeleken met 1 Kor. 10 : 9: Christus is de Heere, Die in de woestijn verzocht werd. Idem Ps. 97 : 7, vgl. niet Hebr. 1 : 6: „En dat alle engelen Gods Hem aanbidden." Idem Ps. 102 : 26, vgl. met Hebr. 1 : 10: „En Gij, Heere, hebt in den beginne de aarde gegrond", enz. Idem Jes. 8 : 14: „Dan zal Hij - n.l. de HEERE ulieden tot een Heiligdom zijn, maar tot een steen des aanstoets en tot een rotssteen der struikeling den twee huizen Israëls", enz.; en 28 : 16: „Ziet, Ik leg een Grondsteen in Sion, een beproefden Steen, een kostelijken Hoeksteen", enz., vgl. met Luk. 2 : 34. Idem Jes. 41 : 4, vgl. met Openb. 1 : 17 en 21 : 6: „Ik ben de Eerste en de Laatste." •

3. De Zoon wordt de waarachtige God genoemd, Welke maar één is, 1 Joh. 5 : 20: „Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven"; Rom. 9 : 5: „Dewelke is God, boven allen te prijzen in der eeuwigheid. Amen."

De Vader en de Zoon hebben één Geest, Die van Beiden uitgaat, en door Wie Zij Beiden werken. Daarom zijn Zij niet in Wezen, maar in Persoon onderscheiden. Want anders zou een Ieder Zijn eigen én een verscheiden Geest hebben.

4. Hij is de eigen en eniggeboren Zoon des Vaders. Dus heeft Hij hetzelfde en gehele Wezen des Vaders, dat Hem door de eeuwige geboorte meego- deeld is. (vgl. N.G.B., art. 8 en 10).

Fonteynen van drogredenen, waarmee de kettters hun lasteringen tegen het eens- wezens-zijn van de Vader, de Zoon én de Heilige Geest willen verdedigen.

Wanneer men deze redenen nagaat, kan men gemakkelijk op de drogredenen der kettters een antwoord geven, vooral als men let op de fontein, waaruit ze geput zijn. Want hun drogredenen zijn of

1. op zeer valse grondstellingen gebouwd, of
2. de dingen, die de geschapen schepselen eigen zijn, worden aan de Schepper toegekend; of
3. zij betrekken op Christus' Godheid hetgeen van Hem naar Zijn menselijke natuur gezegd wordt; of
4. zij vermengen het ambt van de Middelaar met Zijn natuur of Persoon; of
5. zij sluiten de Zoon en de Heilige Geest uit van de dingen, die aan de Vader, als de Fontein des Zoons en des Heiligen Geestes en aller Goddelijke werkingen, toegeschreven worden; of
6. zij onttrekken aan de Zoon en de Heilige Geest de dingen, waardoor de Godheid in de Persoon des Vaders, van de schepselen en afgoden onderscheiden wordt; of, tenslotte, zij verderven de spreekwijzen, die in de Schrift gebruikt worden.

Enkele algemene regels, waarnaar men antwoorden moet op de beweringen van de kettters.

1. Als zij uit valse gronden hun redeneringen opbouwen; b.v. als zij zeggen: Als God een Zoon gegenereerd heeft, dan kan Hij er nog meer genereren; en die Zoon kan weer een andere Zoon genereren, enz.

Men moet hierop, volgens deze regel, ontkennenderwijs antwoorden: Over God moet men oordelen naar hetgeen Hij van Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, en niet volgens de hersenen der kettters. Maar God heeft Zich zo geopenbaard, dat Hij maar één Zoon gegenereerd heeft en hebben wil, en niet meer, enz.

2. Aangezien zij vele stellingen aanvoeren, die wel waar zijn van eindige dingen,

zoals b.v.: Drie kunnen niet één zijn; wat genereert en gegeneerd wordt kan niet één wezen vormen; een oneindig Persoon kan geen oneindige Personen genereren; één Wezen kan niet aan velen gemeen zijn; wie zijn gehele wezen aan een ander meedeelt, die blijft niet wat hij was, enz. Hierop moet men antwoorden, niet door dat alles eenvoudig te ontkennen, maar door een dusdanig onderscheid te maken volgens deze regel: Stellingen die gelden van een eindige natuur, kunnen niet van de oneindige natuur Gods gezegd worden. Want dan zijn ze onwaar.

3. Als zij hun stellingen opbouwen volgens de eigenschappen van Christus' menselijke natuur, zoals: Christus heeft geleden, is gestorven, enz. - dingen, die van God niet gezegd kunnen worden - dan moet men antwoorden op grond van het onderscheid der naturen in Christus, en volgens deze regel: De dingen die aan de menselijke natuur eigen zijn, moet men niet op de Goddelijke betrekken.

4. Wanneer zij op grond van de eigenschappen van het ambt hun conclusies opstellen, dan moet men hun antwoorden volgens de regel van Cyrillus: „De zending en gehoorzaamheid nemen niet weg de evangelijkheid in macht of in Wezen”; of: „De ongelijkheid der ambten neemt niet weg de evangelijkheid in macht of in Wezen”; of: „De ongelijkheid der ambten neemt ook niet weg de evangelijkheid der naturen of Personen.” Volgens deze regel wordt ook geantwoord op de tekst Johannes 14 : 28: „Mijn Vader is meerder dan Ik”, n.l. wat betreft het ambt en de menselijke natuur, maar niet wat het Goddelijk Wezen aangaat.

5. Omdat de Zoon in de Schrift Zijn werken doorgaans aan de Vader toeschrijft, zoals in Joh. 14 : 10: „De Vader Die in Mij blijft, Dezelve doet de werken.” Daaruit besluiten zij dan, dat de Zoon óf geen God óf een mindere God is. Hierop dient men te antwoorden volgens deze regel: De dingen die aan de Vader als de fontein, worden toegeschreven, die worden aan de Zoon niet ontnomen, aan Wie deze dingen ook zijn meegedeeld, zodat Hij ze ook Zelf bezit. Want Hij doet alle dingen gelijk de Vader.

6. Als zij op grond van de teksten, waar de Vader tegenover de valse goden gesteld en van hen onderscheiden wordt, zonder melding te maken van, de Zoon, besluiten, dat de Zoon niet de enige waarachtige God is, dan antwoorde men hierop volgens deze regel: Als aan één Persoon in de Godheid enig werk toegeschreven wordt, om de Godheid tegenover de schepselen te stellen, of tegenover verzonnen afgoden, om Hem daarvan te onderscheiden, dan worden daarmee de andere Personen niet van de Godheid uitgesloten, maar alleen de dingen, tegenover welke de Godheid gesteld wordt. Of: Wanneer van de Godheid de dingen uitgesloten worden, die buiten God zijn, dan wordt de Zoon en de Heilige Geest niet uitgesloten. Of:

De eigenschappen, werkingen en Goddelijke eer worden aan de éne Persoon in de Godheid zo toegeschreven, dat ze niet van de andere Personen, maar van de schepselen weggenomen worden. Of: Wanneer aan de ene Persoon enig ding allermeest of uitsluitend toegekend wordt, dan worden daarom de andere Personen daarvan niet buitengesloten, maar alleen de schepselen en verzonnen goden, tegenover welke de waarachtige God, óf in één Persoon, óf in meer Personen, gesteld 'wordt. B.v.: De Vader is meerder dan alle, n.l. dan alle schepselen, maar niet meer dan de Zoon en de Heilige Geest. De Vader weet alleen de dag des oordeels, d.w.z. geen schepsel weet ervan. Hiermee wordt ook antwoord gegeven op de tekst, Joh. 17 : 3: „Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen den enigen waarachtigen God.” Daar wordt de Zoon niet uitgesloten van de Godheid, maar wel de schepselen en valse goden, tegenover welke de Vader als de waarachtige

God gesteld wordt.

Nog houden zij aan, en beweren, dat het toch volgen moet. Want wanneer men zegt, dat Maximiliaan keizer is, dan volgt daaruit, dat Rudolf geen keizer is. Waarom zou dan ook niet volgen, wanneer men zegt: De Vader is de waarachtige God, dat dan de Zoon de waarachtige God niet is? *Antwoord.* Dit volgt niet, hoewel het eerste vaststaat. Want hier worden de oneindige Personen, Wier Wezen verschillenden tezamen kunnen hebben, vergeleken met eindige personen, wier wezen velen tezamen niet kunnen hebben. Dus zijn het verschillende voorbeelden.

7. Over de teksten der Schrift, die zij verkeerd uitleggen, moet men oordelen naar de omstandigheden en volgens gelijklopende teksten. Bij voorbeeld: „Hij zal God en den Vader het Koninkrijk overgeven”, n.l. zó, dat Hij het Zelf ook behouden zal; gelijkerwijs de Vader het Koninkrijk aan de Zoon heeft overgeleverd, echter zó, dat Hijzelf het niet verloren heeft. Want de Zoon doet niets, te weten van Zichzelf, of zonder de voorgaande wil des Vaders; maar toch werkt Hij door Zichzelf, van de Vader.

Enige speciale regels, om de tegenwerpingen van de Arianen te weerleggen.

1. Die gelijk in Wezen zijn, kunnen wel ongelijk zijn vanwege Hun ambt.
2. Hetgeen de Vader aan de Zoon gegeven heeft, dat zal Deze steeds houden, en dat zal de Vader Hem nooit ontnemen. Maar hetgeen Hem gegeven en bevolen is voor een zekere tijd, dat moet door Hem - n.l. de Zoon - ook weer afgelegd worden.
3. Uit de dingen die een onderlinge betrekking hebben tot een Ander, kan men niets afleiden voor dingen, die slechts op zichzelf verstaan worden.
4. Het volgt nog niet, dat Wiens Persoon van een ander is, dat Diens Wezen ook van een ander is.
5. Hetgeen aan de ene natuur van Christus eigen is, wordt aan de gehele Persoon, Die uit twee naturen bestaat, toegeschreven; maar uitsluitend ten opzichte van die natuur, waaraan dat eigen is.
6. De wijsheid is tweeeërlei: Zij is geschapen, voor zover Zij in de schepselen is: Deze is de orde van alle dingen, die zeer wijs door God is ingesteld; en Zij is ongeschapen, als zij in God is: Wanneer Deze tegenover de schepselen gesteld wordt, is Zij het Goddelijke verstand en Wezen Zelf, of het eeuwige besluit des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, van deze orde aller dingen. Maar als deze Wijsheid in God, van God onderscheiden wordt, dan wordt Ze genomen voor de Zoon van God.
7. Wanneer in de Schrift de én e Persoon in de Godheid tegenover de schepselen of valse goden gesteld, en van hen onderscheiden wordt, dan worden de andere Personen der Godheid niet uitgesloten, maar alleen de schepselen, tegenover welke de ware God gesteld wordt. Hetzelfde geldt van die uitdrukkingen, waardoor aan God, uitsluitend of het allermeest, iets toegeschreven wordt.
8. Als God in de Schrift genoemd wordt, dan wordt alleen de waarachtige God bedoeld.
9. Daarom dat de Zoon en de Heilige Geest uit de Vader zijn, en de Vader dóór de Zoon en de Heilige Geest werkt, en Hij niet vernederd is zoals de Zoon, daarom bedoelt de Heilige Schrift menigmaal - vooral als Christus spreekt - onder de naam van de Vader óók de Zoon en de Heilige Geest.
10. Wanneer God op Zichzelf aangemerkt, of tegenover de schepselen gesteld wordt, dan worden de drie Personen tezamen bedoeld. Maar als Hij tegenover Zijn Zoon gesteld wordt, dan wordt de eerste Persoon van het Goddelijke

- Wezen, n.l. de Vader, bedoeld.
11. De Schrift onderscheidt de Personen, wanneer zij Die tegenover Elkaar plaatst of onder Elkaar vergelijkt; of wanneer ze Hun personele eigenschappen uitdrukt, waardoor zij de algemene Naam van God op Eén der Personen betreft. Maar als de Schrift de waarachtige God tegenover de schepselen of verzonnen (af)goden stelt, of slechts naar Zijn natuur bedoelt, dan worden alle Personen tezamen verstaan.
 12. Wanneer enig ding pas op een bepaalde tijd begon geopenbaard te worden, dan volgt daar nog niet uit, dat het er daarom tevoren nooit was.
 13. De Zoon schrijft aan de Vader gewoonlijk toe al hetgeen Hij met de Vader gemeenschappelijk heeft, zonder van Zichzelf melding te maken, wanneer Hij spreekt in de Persoon des Middelaars.
 14. De Zoon wordt gezegd te zien, te leren, te horen en te werken van de Vader, weliswaar met betrekking tot Zijn beide naturen, maar terwijl toch het onderscheid blijft. Want Gods wil wordt alleen aan Zijn menselijk verstand door openbaring bekendgemaakt. Maar Zijn Godheid weet en beschouwt die wil des Vaders, al van eeuwigheid af, van Zichzelf; en van nature op het allervolkomenst.
 15. Indien de uiterlijke werkingen van de drie Personen verschilden, dan zouden Zij verschillende Wezens vormen. Want als de Eén wrocht hetgeen de Ander tegenhield, dan zouden het verschillende Wezens zijn.
 16. Als God de Vader van Christus en van de gelovigen genoemd wordt, dan volgt nog niet, dat Hij op enerlei wijze zowel hun als Zijn Vader is.
 17. De Vader is nooit zonder de Zoon, noch de Vader en de Zoon ooit zonder de Heilige Geest (geweest). Want de Godheid kan noch vermeerderd, noch verminderd of veranderd worden.

Enkele tegenwerpingen van de kettters tegen de eeuwige Godheid des Zoons.

Tegenwerping 1. Hetgeen één in wezen is, dat heeft geen drie personen. Jehovah is één in Wezen ... Dus heeft Hij geen drie Personen.

Antwoord. Het geldt van een eindelijk wezen, dat het geen drie personen heeft, maar niet van het oneindige Goddelijke Wezen.

Tegenwerping 2. Wie een begin heeft, is niet eeuwig. De Zoon en de Heilige Geest hebben een begin. Dus zijn Ze niet de eeuwige God, zoals de Vader.

Antwoord. Wie een begin des wezens of des tijds heeft, die is niet eeuwig. Maar de Zoon heeft geen begin van tijd of Wezen, maar van Persoon. Want de Zoon is van de Vader, niet door een tijdelijke, maar door een eeuwige geboorte (gegenereerd); zoals er geschreven staat, Micha 5 : 1: „Wiens uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid”; Joh. 17 : 5: „Verheerlijk Mij, Gij Vader, bij Uzelven met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was”, en 5 : 26: „Gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelven, alzo heeft Hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelven.”

Aanhoudend bezwaar. Wie een begin van persoon of oorsprong heeft, die is de eeuwige God of Jehovah niet.

Antwoord. Dat is onwaar. Want de Schrift leert ons duidelijk, dat èn de Zoon de *Jehovah* is, èn dat Hij gegeneerd is, d.w.z. dat Hij de oorsprong van Zijn Persoon heeft van de Vader.

Tegenwerping 3. Zoals wij met de Vader één zijn, zo ook Christus, Joh. 17 : 11 en

21. Maar wij zijn niet één met de Vader, omdat wij van hetzelfde Wezen zijn, maar omdat wij met de wil des Vaders overéénkomen. Daarom is ook de eenheid van Christus met de Vader zodanig.

Antwoord. Christus' eenheid met de Vader is wel zodanig, dat Hij en de Vader één wil hebben. Maar boven deze eenheid leert de Schrift ons nog een veel nauwer Wezens-eenheid van de Zoon met de Vader, Joh. 14 : 9 en 11: „Ik ben in den Vader en de Vader is in Mij. Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien”; Hebr. 1 : 3: „Dewelke (is) het uitgedrukte Beeld Zijner zelfstandigheid.” Ja, men kan hieruit daarentegen ook dit besluit trekken, dat aangezien de Vader en de Zoon één wil hebben, zij dan ook één Wezen hebben; want de wil van God is het Wezen Gods Zelf.

Tegenwerping 4. Het Goddelijke Wezen is niet gegeneerd, maar de Zoon is gegeneerd. Dus is Hij dan het Goddelijke Wezen niet, zoals de Vader. *Antwoord.* Het Goddelijke Wezen is niet gegeneerd, maar toch is Degene, Die het Goddelijke Wezen deelachtig is, wel gegeneerd. Want de Schrift leert ons deze twee dingen met alle nadruk, n.l. dat de Zoon hetzelfde Wezen als de Vader heeft, én dat Hij uit de Vader gegeneerd is, Joh. 5 : 26: „Gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelve, alzo heeft Hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelve”, Joh. 1 : 14: „Wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd als des Eniggeborenen van den Vader.”

Tegenwerping 5. Maar Christus wordt in de Schrift uitsluitend naar Zijn menselijke natuur „Zoon” genoemd. Dus is Hij dan naar deze (natuur) de Zoon van God, en bijgevolg is Hij geen waarachtig God.

Antwoord. Het is niet waar, dat Christus alleen naar Zijn menselijke natuur „Zoon” genoemd wordt. Want de Schrift getuigt ervan, dat de Zoon van de hemel is neergekomen; dat Hij in de hemel is, toen het vlees op de aarde was; dat God dèèr de Zoon alle dingen geschapen heeft. Ook heet Hij de eniggeboren Zoon des Vaders, de eigen Zoon, en de Vader evengelijk, Joh. 1 : 14 en 3 : 16, Rom. 8 : 32, Joh. 5 : 16, Fil. 2 : 6; welke dingen niet van de Zoon naar de menselijke natuur kunnen verstaan worden.

Tegenwerping 6. De Zoon heeft de Vader tot een Hoofd, 1 Kor. 11 : 3, en Hij is minder dan de Vader, Joh. 14 : 28.

Antwoord. Ja, ten opzichte van Zijn mensheid, en ook ten opzichte van Zijn middelaarschap.

Tegenwerping 7. De Vader is alleen de waarachtige God, Joh. 17 : 3: „En dit is het eeuwige leven, dat zij U (o Vader) kennen den enigen waarachtigen God en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt.” Dus is de Zoon niet de waarachtige God.

Antwoord.

1. Uit de tevoren opgestelde, zevende regel blijkt, dat het woordje „de enige” de Zoon niet van de Godheid uitsluit, maar alleen de verzonnen goden, tegenover welke de Vader, als de waarachtige God, gesteld wordt.
2. Men moet daaraan ook toevoegen, hetgeen er dadelijk op volgt; en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt.” Dus bestaat het eeuwige leven ook hierin, dat Jezus Christus, Die van de Vader gezonden is, desgelijks ook als de waarachtige God gekend wordt; zoals er nadrukkelijk in 1 Joh. 5 : 20 staat: „Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven.”
3. Het woordje „de enige” moet niet bij het woordje „U” geplaatst worden, maar

bij de woorden „de waarachtige God”; zoals dit de Griekse tekst duidelijk bewijst. Want de bedoeling is: „Dat zij. U kennen, o Vader, als de God, Die de enige waarachtige God is.”

Tegenwerping 8. De Middelaar Gods en der mensen is God Zelf niet. Nu is de Zoon de Middelaar. Dus is de Zoon niet God Zelf.

Antwoord. Het is onwaar, dat de Middelaar Gods en der mensen niet Zelf God is. Want om diezelfde reden zou ook volgen moeten, dat de Middelaar Gods en der mensen ook geen Mens ware; en dat is volgens de Apostel een valse redenering, 1 Tim. 2 : 5.

Aanhoudend bezwaar 1. De Middelaar bij God is minder dan God. Nu kan God niet minder dan God zijn, d.w.z. minder dan Hijzelf. Dus is de Middelaar geen God.

Antwoord. De Middelaar is minder wat betreft Zijn ambt, maar niet wat Zijn natuur aangaat; zoals tevoren al in de eerste regel vastgesteld is: „Wie van een gelijk Wezen zijn, kunnen wel ongelijk van ambt zijn.”

Aanhoudend bezwaar 2. De Zoon is de Middelaar bij de Heere. Nu is Hij bij Zichzelf geen Middelaar. Dus is Hij dan Zelf de Heere niet. *Antwoord.* De Zoon is wel Middelaar bij de Heere, maar niet bij al degenen, die HEERE of Jehovah genoemd worden. Want Hij is alleen Middelaar bij de Vader.

Aanhoudend bezwaar 3. Dus wordt dan alleen de Vader met ons verzoend; en bijgevolg is Hij dan alleen de waarachtige God, en niet de Zoon of de Heilige Geest. Want Wie door de Middelaar verzoend of tevreden gesteld wordt, Die is de waarachtige God.

Antwoord. Het is niet juist, dat alleen de Vader verzoend moest worden. Want de drie Personen hebben één wil. Daarom, wanneer de Vader door de betaling des Zoons voor ons verzoend is, dan worden ook de Zoon en de Heilige Geest verzoend, en nemen Zij ons om die voldoening in genade aan.

Aanhoudend bezwaar 4. Als de Zoon door Zijn eigen voldoening verzoend wordt, dan is Hij Middelaar bij Zichzelf; want de Zoon is Middelaar bij Degene, Die door Zijn voldoening verzoend wordt. Maar dit is zeer ongerijmd, dat iemand bij, zichzelf Middelaar zijn zou, of Zichzelf verzoenen.

Antwoord. In eigenlijke zin is de Zoon Middelaar bij Degene, Die zo verzoend wordt door Zijn voldoening, dat de raad en wil om te verzoenen, van Hem als van de Fontein voortkomt. Deze is alleen de Vader. En daarom is de Zoon op deze manier bij Zichzelf geen Middelaar, maar alleen bij de Vader. En het is niet zo erg ongerijmd om te zeggen, dat de Zoon Middelaar is jegens Zichzelf. Want het is niet ongerijmd te zeggen, dat de Zoon beide ambten vervult, n.l. dat van God, en dus in genade aanneemt, én dat van Middelaar, om Wiens wil wij in genade aangenomen worden, en zulks in verschillend opzicht: wat het eerste ambt betreft, omdat Hij God is af uit oorzaak der natuur; en wat het andere (ambt) betreft, omdat Hij Middelaar is, of uit oorzaak van het ambt.